

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: СУЧАСНІСТЬ, ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

**Збірник наукових праць
за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Житомир, 3 квітня 2025 року)**

**«Topical Issues of Personal Development: Modernity,
Innovations, Prospects»**

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2025**

УДК 159.923.2

А 43

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 11 від «30» травня 2025 року)*

Рецензенти:

СЛОЗАНСЬКА Ганна – завідувачка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

ЛЕМЕЩУК Марина - кандидатка психологічних наук, доцентка, в.о. завідувачки кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

МОЖАРОВСЬКА Тетяна – кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри психології Поліського національного університету.

А 43 Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи: Збірник наукових праць за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 3 квітня 2025 року) / Ред. колегія: Л.Котлова, Л.Бутузова, С.Максимець / МОН України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, соціально-психологічний факультет. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2025. 733 с.

У збірнику подано наукові праці учасників III Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 3 квітня 2025 року в м. Житомирі на базі соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка. Збірник адресовано науковцям, фахівцям-практикам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими досягненнями, проблемами і перспективами в психології, логопедії, педагогіці, соціальній роботі та інклюзивній освіті.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки редакторів можуть не збігатися з позицією авторів.

УДК 159.923.2

©Автори публікацій, 2025

©Житомирський державний
університет імені Івана
Франка, оригінал-макет,
2025

Лазарєв О. Арт-терапія як інноваційний психокорекційний метод розвитку емоційної стійкості дітей	392
Левківська Т. Специфіка корекційно-розвиткової роботи з дітьми із порушеннями мовленнєвого розвитку	395
Лехолетова М. Фасилітативний підхід у контексті професійної підготовки майбутніх соціальних працівників	398
Лисянська Т. Розвиток саногенного мислення як ресурс створення психологічно безпечних умов інклюзивного навчання	402
Литвинчук К. Релігійні та етнічні аспекти сімейної адаптації у часі війни: теоретичний аналіз	405
Литовченко В. Сучасні методи навчання учнів з функціональними мовленнєвими освітніми труднощами на уроках географії	407
Логвиненко О. Емоційне вигорання у контексті аналізу основних теорій та концепцій	410
Мазяр О. Синтаксична складність як властивість мислительної діяльності	413
Малахова О. Особливості емоційної сфери підлітків із розладами спектру аутизму	415
Малиновська Н. Психологічні сервіси на рівні громади: український досвід та перспективи	417
Малишевська І., Колодюк Л. Теоретичні засади впровадження інклюзивного навчання в Україні	421
Мартинчук О. Вплив війни на розвиток інклюзивного освітнього середовища	423
Мартинюк О. Теоретичне обґрунтування проблеми прояву заїкання у дітей молодшого шкільного віку	425
Медведюк Н. Теоретичний аналіз ціннісних орієнтацій як чинника психологічної готовності до професійної діяльності працівників поліції	427
Мельник К. Інклюзивна освіта як складова професійної підготовки фахівців із соціальної роботи	429
Миколайчук А., Россол В. Motivational factors in learning English among psychology students: psychological aspects and effective strategies	433
Миколайчук А., Чистякова С. The role of English language proficiency in developing cultural competence in psychotherapy	437
Мичка І. Комунікація як інструмент подолання конфліктів у сім'ях військовослужбовців: соціально-психологічний аспект	442
Мілюкова Е. Особливості копінг-стратегій молодих батьків: теоретичний аналіз	445
Мірошниченко О. Психолого-педагогічна підготовка здобувачів вищої освіти до роботи з учнями з особливими освітніми потребами	446
Мітіна О. Психологічні чинники відмови сучасних жінок від народження дитини	450
Міхєєва О. Міжнародні аспекти підготовки соціальних працівників	454
Мороз В. Вплив арт-терапевтичних методик на корекцію емоційної	457

вимагає комплексного підходу, індивідуалізації програм і активної участі всіх, хто взаємодіє з дитиною. Залучення батьків, використання спеціалізованих методик і постійний моніторинг прогресу є ключовими елементами успішної корекційної роботи.

Література:

1. Белякова Л. Д. Корекційна педагогіка для дітей із мовленнєвими порушеннями. Київ: Освіта, 2016. 370 с.
2. Волкова Л. С. Логопедія: Підручник. Київ: Вища школа, 2008. 320 с.
3. Журова Л. М. Корекція лексико-граматичних порушень у дітей. Київ: Знання, 2018. 100 с.
4. Конопляста С. П. Діагностика та корекція мовленнєвих порушень у дошкільників. Харків: Ранок, 2011. 288 с.
5. Чередниченко Н. П. Діагностика і корекція лексико-граматичних порушень. Одеса: Маяк, 2016. 240 с.
6. Чередниченко Н. П. Особливості розвитку мовлення у дітей з ФФНМ. Полтава: АСМІ, 2019. 190 с.
7. Чіркiна Г. В. Сучасні методики розвитку мовлення у дошкільників. Київ: Освіта, 2015. 250 с

Лехолетова Марина Миколаївна

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
*Київської столичний університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна*

ФАСИЛІТАТИВНИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

В умовах воєнного стану, все більше закладів вищої освіти здійснюють професійну підготовку здобувачів у дистанційному та змішаному форматі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). В цьому контексті актуальною стає інноваційна складова професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема, соціальних працівників.

Найбільш ефективними інноваційними технологіями у процесі професійної підготовки соціальних працівників є: тренінгові технології; технології ситуативного навчання (case-study); мультимедійні технології; ігрові технології [3]. Вважаємо, що застосування перелічених технологій повинно базуватись на фасилітативному підході, з метою сприяння у майбутніх соціальних працівників мотивації до навчання, готовності інтегрувати набуті знання, уміння і навички в практичній діяльності.

Про необхідність зміщення акценту з накопичення знань майбутніх соціальних працівників до формування у них умінь діяти на практиці, використовуючи набуті теоретичні знання під час професійної підготовки говорять і науковці. Виконання цього завдання можливе шляхом розв'язання конкретних завдань практики здобувачами у процесі вивчення навчальних

дисциплін, щоб у майбутніх соціальних працівників формувалось цілісне уявлення про соціальну роботу, особливості роботи з отримувачами соціальних послуг [1]. У цьому процесі викладачу потрібно виступати у ролі фасилітатора (сприяти спільній груповій роботі та комфортному спілкуванню, підтримувати позитивну групову динаміку, бути нейтральним під час дискусійних обговорень учасників групи, виявляти та розкривати їх можливості).

Науковці стверджують, що вже багато років актуальною є теорія соціального навчання, яка включає припущення, що здобувачі навчаються ефективніше, взаємодіючи між собою в рамках теми, модуля чи проєкту [7]. Л. Лебедик та В. Стрельніков розглядають професійну фасилітацію як процес: організації групової роботи для досягнення поставлених цілей; підвищення ефективності роботи групи, сприяння залучення та зацікавленості її учасників, розкриття потенціалу; створення простору для проривних рішень, актуалізації колективного інтелекту; розвитку мислення учасників групи, їх колективної творчості; застосування практик, що полегшують виконання завдань групою, розвивають індивідуальні здібності кожного учасника [6, с. 141]. Щоб ефективно виконувати ці завдання, викладач закладу вищої освіти під час викладання дисципліни повинен вміти скеровувати групову дискусію, коли учасники знаходять вирішення модельованих професійних завдань/проблем; вміти виходити із зони комфорту та допомогти це зробити групі, мотивувати до саморозвитку; швидко реагувати на зміну обставин та оперативно діяти в нових умовах.

Часто, у процесі групової роботи, між учасниками виникають суперечки. Особливо, коли розв'язання практичного завдання носить дискусійний характер. У такому разі, викладачу-фасилітатору необхідно виступити у ролі медіатора (забезпечити конфліктуючим сторонам можливість дискутувати, але в прийнятній формі та знайти рішення, яке влаштує всіх). При цьому медіатор лише організовує і спрямовує процес ухвалення рішення. Він повинен тримати нейтралітет і бути неупередженим, що допоможе учасникам суперечки виробити свій власний шлях вирішення спірної ситуації [4].

Н. Сторожук та В. Федорчук зауважують, що рольова позиція фасилітатора вимагає від викладача закладу вищої освіти сформованості певних умінь та навичок. Серед них: навички активного слухання; уміння спостерігати і запам'ятовувати хід подій та стиль поведінки здобувачів; уміння налагоджувати комунікацію між членами групи та забезпечувати зворотний зв'язок між ними, уникаючи «наступальних» і «оборонних» форм спілкування; уміння аналізувати і коригувати дії здобувачів; здатність діагностувати ефективну (коригувати неефективну) поведінку; уміння знаходити та активізувати конструктивні моделі поведінки при внутрішньогруповій взаємодії; бути справедливим та об'єктивним тощо [5, с. 364]. Для того, щоб фасилітація була успішною, на початку виконання завдання здобувачами, викладачу необхідно надати розгорнуту інформацію про завдання, а саме: ціль завдання, його мету, практичну користь від виконання; чіткі інструкції до виконання; обговорити контекст завдання (що ви очікуєте в результаті); вимоги до презентації результатів роботи; встановити

часове обмеження на виконання завдання. У процесі роботи та по її завершенню варто тримати під контролем процес роботи групи, без необхідності не відхилятися від встановлених строків, після презентацій приділити час для обговорення.

Фасилітативний підхід у контексті професійної підготовки здобувачів (у дистанційному та/або змішаному форматі навчання) із використанням ІКТ дозволяє виконувати практичні завдання спільно, обмінюючись вербальними та невербальними засобами комунікації (синхронно та асинхронно) [2]. Серед найпопулярніших технологій та методів організації групового проблемного та проєктного навчання є: технологія відкритого простору (проведення дискусій у групах учасників з метою вирішення головної проблеми за принципом самоорганізації та демократії); технологія «Світове кафе» (організація проведення неформальних зустрічей для обміну пропозиціями з певного питання, рефлексії отриманого досвіду, що сприяє виникненню нових думок та ідей); метод «Позитивно орієнтованого дослідження» (планування майбутнього проєкту шляхом вивчення позитивного досвіду та роботи над слабкими місцями); метод «Мозкового штурму» (стимулює творчу активність учасників, генерує нові ідеї для вирішення поставленої задачі, активізує пошук креативних рішень вирішення проблеми); метод графічної фасилітації (візуалізація ідей, щодо вирішення обговорюваної проблеми з метою вироблення спільної стратегії досягнення успіху) тощо. Вважаємо, схарактеризовані технології та методи ефективними інструментами під час викладання дисциплін, які забезпечують формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей майбутніх соціальних працівників. Наприклад, у процесі виконання практичних завдань спрямованих на вирішення професійних задач соціальної роботи з сім'ями; з людьми, які зазнають соціального виключення та дискримінації; з учасниками бойових дій і членами їхніх сімей та ін.

Результати аналізу досліджень, щодо фасилітативного підходу освітнього процесу, використання ІКТ в закладах вищої освіти, технології посередництва у конфліктних ситуаціях [2; 4; 5; 6; 7] дозволили узагальнити фактори, що впливають на мотивацію здобувачів до навчання:

- залучення усіх учасників групи у пошуку рішення (дискусії, уточнення, пропозиції, обговорення можливих ризиків, формулювання висновків);
- можливість мати протилежну/іншу точку зору та можливість її обґрунтувати;
- чітке розуміння завдання, його практичне значення; розуміння навчання загалом, його користь, наявність ресурсу для засвоєння нових знань, умінь та навичок;
- комфортні умови навчання (зрозумілий тайм-менеджмент викладачів, гнучкість, можливість дистанційного та/або змішаного формату навчання, методичний супровід тощо).

Створення в закладах вищої освіти відповідних умов, а також врахування та дотримання викладачами означених факторів у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників на засадах фасилітативного

підходу, позитивно впливатиме на мотивацію здобувачів до навчання, на якість їх підготовки і на професійну діяльність в майбутньому.

Література:

1. Денисюк О., Лехолетова М., Сапіга С. Організація практики здобувачів за освітньо-професійними програмами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота. *Ввічливість. Humanitas*, 3. 2023. С. 8–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.2>
2. Крещанова С. Л. Фасилітаційна організація освітнього середовища із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. *Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики*: матеріали II Міжнар. наук. конфер. (19 січня 2024 року, м. Кривий Ріг) / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 434–439.
3. Лехолетова М.М. Інноваційні технології у процесі професійної підготовки соціальних працівників. *Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи* : збірник наук. праць за матер. II Міжнар. наук.-практ. конфер. (4 квітня 2024 року, Житомирський державний університет імені Івана Франка) / Ред. колегія: Л. Котлова, Л. Бутузова, С. Максимець. Житомир. 2024. С. 199–202.
4. Лях Т. Л., Спіріна Т. П. Медіація як соціальна технологія посередництва у конфліктних ситуаціях. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка* : зб. наук. пр. / за ред. : В. С. Курило. Луганськ : ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. 2(291). Сер. Педагогічні науки. Ч. 1. С. 52–60.
5. Федорчук В. М., Сторожук Н. Р. Фасилітативна функція тренінгових технологій як необхідна умова успішної підготовки фахівців соціономічного профілю. *Вектор Поділля* : науковий журнал. 2021. Вип. 4. С. 355–369. URL: <https://kpdi.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/Vektor-Podillya-2021.pdf#page=356> (дата звернення: 27.01.2025).
6. Lebedyk L., Strelnikov V. Educational space of continuous education of teachers: a facilitating approach. *Educational space: post-non-classical perspectives* / Eds. D. Kamenova, S. Arkhypova. Varna : Varna university of management, 2023. 261 p. P. 128–157. DOI: <https://doi.org/10.54055/mbmj2917>
7. Liakh T., Spirina T., Popova A. Information and Communication Technologies in the Training of Future Specialists of Social Sphere. *Open educational e-environment of modern university*. 2018. No 4. P. 44–51. DOI: 10.28925/2414-0325.2018.4.4451

Лисянська Таїса Миколаївна,

кандидатка психологічних наук, професорка кафедри соціальної психології

Український державний університет імені Михайла Драгоманова,

м. Київ, Україна

**РОЗВИТОК САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ ЯК РЕСУРС СТВОРЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ**

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: СУЧАСНІСТЬ, ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник наукових праць
за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Житомир, 3 квітня 2025 року)

Редакційно-видавнича підготовка
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Надруковано з оригінал-макета укладачів
Підписано до друку 27.05.25. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 10. Обл. вид. арк. _____. Наклад 100. Зам. 161.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

серія ЖТ №10 від 07.12.2004